

Fecskés, Vásárhely, Csomorkány, Ujváros. Mágocs, Derekegyháza, Rárós és Kopáncs új urai. — Vásárhelyhez Zay, Liszthy és Viczmándy szereznek jogot. — A gyulai vár-tisztek hatósága és követelései nálunk. — Községeink és földesuraink az adóösszeírások szerint. — Csulai Kende Péter, Szokoli Gy. és Varkocs T. követelései. — Miksa újabb adományozásai Csomorkány, Sámson és Kutas tárgyában. — Telegdy I. összeírása. — Kerecsényi újabb zsarolását. — Miksa Tiszántúlt elfoglalja János-Zsigmondtól, kinek oltalmára Haszszán, majd maga Szulejmán császár jönnek. — Utóbbik a Körös-Maros között János-Zs.-nak vissza adja s Gyula vára ellen Petrev pasát küldi. — A birtokos nemesség ismét elmenekül. — A királyi vezérek az utba eső vidék előzetes elpusztítását rendelik. — Kerecsényi és Mágocsy várkapitányok ezt ellenzik. — Az előnyomuló tatárok Szőlősen el-sánczolják táborukat. — S innét kiindulva dúlják fel és öldösködnek a vidéket. — Iszonyu kegyetlenségeik alatt városunk és falvaink is megsemmisülnek. — Gyula vára török kézre jut. — 1556—1566.

Ferdinánd király azonban területünkre nézve tovább folytatta adományozásait. Még azon évben az egész Monyorósfecskét | 1556. jul. 20. nyolcz más, szintén csanádmegyei faluval együtt Kerey Ferencz magvaszakadta következtében egyik biztosának, kit Gyulára többször fontos megbízatásokkal küldött, Kisserjéni Pálnak és testvéreinek, Mihálynak, Gábornak és Dorottyanak ajándékozta.¹ Azonban mindjárt a reá következő év elején a hűtlenségbe esett | 1557. jan. 7. Nagyfalusi Toldy Miklósnak monyorós-

¹ Orsz. lt. lib. reg. II. 198.

fecskési részbirtokáról már külön tétetik említés, melyet t. i. több más e vidéki javakkal együtt Nagy Imrének és id. Pejkes Péternek, s általuk rokonaiknak, kisujszállási Kis Balázsnak, Marjalaki Vitéz Barnabásnak és ifj. Pejkes Péternek adott a király.¹ Másfelől Móré Katalin is szükségesnek látta Vásárhelyre vonatkozó jogát megújíttatni azzal, hogy a város birtokába magát az esztergomi káptalan által ez évben ismét beiktattatta, — természetesen csak úgy távolból.² Kozárdy és Berini nemesek nem kevésbé voltak féltékenyek a magok három évvel ezelőtt nyert földvári és m.-fecskési birtokaikra, mert most újra kiállíttatták ezekről az adománylevelet³ annak bizonyoságára, | 1558. ápr. 25. hogy a királyi kancellária kész volt ugyanazon területet akár háromszor is eladományozni, csak a katonai zsoldot ne kívánják tőle. Épen így állította ki az udvari kancellária Szu- | 1558. decz. 12. lay és fentebb említett társai javára a Csomorkány adományozásáról szóló újabb levelet is, azon az okon, hogy Jaksics Márknak figyermeke nem maradt,⁴ bár a lányok és vő nem rég osztoztak meg a városon, s ez utóbbik, t. i. Zeleméry László a király pártján is volt, de most az egri várba szorult, s ott, mint a vár egyik gazdája, annak jövedelmeit kezelte.⁵

Abrahámfy István és egy egri kanonok, kinek nevét és jogait nem ismerjük, ugyanez időtájú Ujvárosra, Mágocsra és Pereskutasra tették rá valamiképen a kezöket, úgyhogy Ferdi-

¹ U. o. lib. reg. III. 376.

² Az erről szóló kápt. jelentés az esztergomi főkápt. ltban, Caps, 32, fasc. 2, no 16.

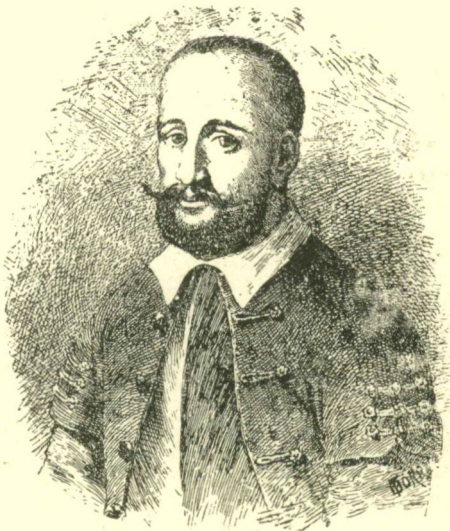
³ Orsz. lt. lib. reg. III. 494.

⁴ Bécsi lib. reg. III. 558.

⁵ Verancsics munkái, IX. 10.

nánd király a gyulai várnagyoknak 1559. nov. 21. irt, hogy Mágocsy Gáspár jogait ama birtokokra nézve minden bitorlók ellen oltalmazza meg.¹ A király rendeletét azonban a gyulai várnagy, Bornemisza Benedek, Mágocsy iránt való gyűlölködés miatt egyszerűen félre tette, úgyhogy Ferdinánd pár hó múlva Gyulára küldött biztosainak hagyta meg, hogy a rendeletnek okvetlen szerezzenek érvényt.²

Általában az idő nagyot változtatott a határ földesurainak jogán s névsorán is. Hiába volt Móré Katalin jogfenntartása városunkra nézve, mert már minden jog háttérbe szorult a szükség követelése előtt. A király csak adománylevelekkel fizethetett s három kiváló hívét ajándékozta most meg városunkkal, nev. Zay Ferenczet, a kir. naszádosok kapitányát, Liszthy

11. sz. Cs. Zay Ferencz.³

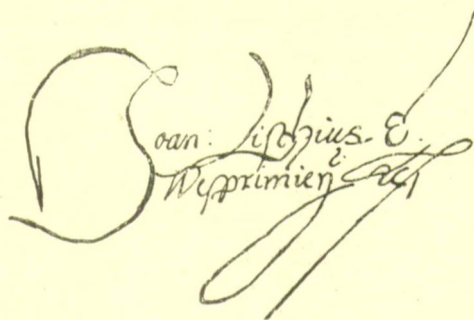
Jánost, a kir. kancellária titkárát és Viczmándy Mátyást, a gyulai vár egyik kir. biztosát és zempléni főispáni helytartót, kik a magvaszakadt Pestyéni javakkal együtt városunkon kívül egyidejűleg még Derekegyházát,

¹ Nemz. muz. kézír. fol. lat. 2255. Keglevich lt. Com. Csanád, fasc. 2, no 7, 10. (Borovszky ur szivességéből.)

² U. o.

³ Thallóczy, Csömöri Zay Ferencz életrajza után.

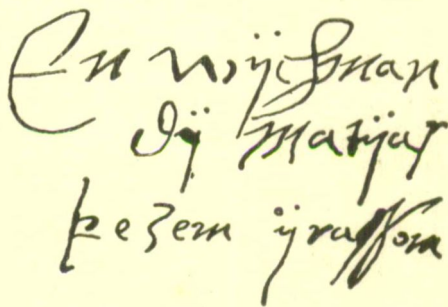
Ráróست és Kopáncsot is kapták.¹ A beiktatást az ezzel megbízott váradi káptalan kiküldötte, Czibak György, mint királyi ember és az e végett behívott szomszéd birtokosok, (kik közt Vászár-

helyről Nemes Filepet, Mágocsról Mágocsy Tamást, Batidáról Kálmán Kristófot. Szöllősről Serjéni Miklóst is találjuk.) Gyula várában teljesítették, mely alkalommal ellenmondások is

1560. márcz. 29.

bőségesen merültek föl.³ Mindezen adományozások azonban, mint a beiktatás lefolyása és okirata világosan is tanúsítja, jóformán csak papíroson történtek és maradtak, mert az egész Tiszántul az ellenség területéhez tartozott. Falvaink ugyan még megvoltak, de, mint török hűbéri javak (timárok), ki voltak osztva a padisah hivei közt, kik zsold és fizetés fejében azoktól huzzák jövedelmeiket. Ez sem lehetett valami nagy,

13. sz. Viczmándy Mátyás névirása.⁴

¹ Az adom. lev. Uj magy. muz. 1857. I. 422—4. II.

² Márki, Aradmegye története után.

³ Az egri káptalan jelentése a beiktatásról, gr. Károlyi lt. 35, fiók, 2. sz.

⁴ Leleszi orsz. lt.-ból, 1562-ki oklevél.

mert a helyek igen megfogyatkozott állapotban és erőben voltak, s legfőljebb Vásárhely számított jócskán, melyet a Szegeden lakó Dsafer bég tartott magáénak.¹ A török urakon kívül a gyulai vár tisztei is folyvást adóztattak és zsaroltak bennünket, kik, minthogy zsoldjuk hónapokon, sőt éven át kimaradt, a környékre s különösen a fentartásuk végett kirendelt vármegyékre voltak kénytelenek támaszkodni. Minthogy a helyszínén sem vármegyei tisztség, sem földesuri hatóság nem működhetett, a községeink közt felmerült viszályos ügyeket is olykor a várbeli tiszt urak intézték el. Így, mikor a mártélyiak a vásárhelyiekkel a határ felett huzalkodtak, Bornemissza Benedek várparancsnok tesz a két község közt törvényt, melyet azután Dsafer bég is hely- | 1559. ben hagy.² Mikor továbbá az orosháziaknak a fecskésiekkel került »igyetlenségök . . . némi nemű föld körül«: szintén a gyulai vár kapitánya, Törteli Kun Balázs, adott afelől bizonyítványt, hogy a határper a várban eligazittatott.³ | 1560. Maga Ferdinánd király is az őrség útján gyakorolta a maga végrehajtó hatalmát, mert ennek parancsnokát bizta meg azzal, hogy Zay-ékat Vásárhely, Rárós, Kopáncs és Derekegyháza birtokába helyezze be, s a Csáky Pál és Farkas tiszttartóját, ki e jószágokat Gyuláról kezeli, onnét üzze ki.⁴ Kunt egy félév múlva Kerecsényi L. váltotta fel a parancs- | 1561. márcz. nokságban. Erélyes és vitéz hazafi, ki azonban igen megsúlyosítá a környék állapotát az által, hogy a

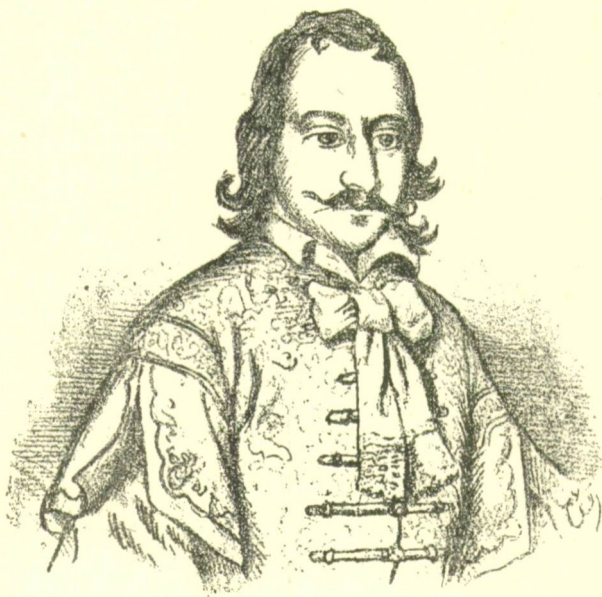
¹ Borovszky, i. m. 222.

² U. o.

³ A bizonyítvány Haannál, Békésvm. hajd. II. Oklevéltár 170. l.

⁴ A király levele a gr. Károlyi ltban. Vásárhelyi fiók.

földesurak birtokából részint a vár, részint önmaga számára sokat elfoglalt, a községeket erősen zsarolta, a föld népét pedig még az eddiginél is na-

14. sz. Kerecsényi gyulai várkapitány.¹

gyobb mérvben hajtotta az elhanyagolt állapotban levő vár falai alá: úgyhogy az meguntán a feletébb terhes szolgálatokat, seregestől hagyta el falvait, s vándorolt nyugodalmasabb tájakra.² | 1561. Természetesen Kerecsényit a kénytelenség vitte rá honfitársai ellen e szigorú eljárásra, mert a gondjaira bizott várat, melyet a török áradat immár minden oldalról körülvelt, Ferdinánd király pedig más forrásokból kellően nem támogatott, másképen meg nem erősíthette. A török hatalmában tartotta

¹ Márki, Aradvármegye története után.

² Zsilinszky, Békésvm, évk. V. 26.

már az egész tiszántuli alföldet, beleértve Békés-vármegyét is; csak Várad volt, mely János-Zsigmond erdélyi fejedelem birtokában maradt, aki egyébként Középszolnok-, Szatmár-, Ugocsa- és Beregmegyék felett is uralkodott. A török azonban béke idején türelmes volt, s így megengedte, hogy alattvalói adózzanak a »bécsi királynak« is, vagyis megfizessék az országgyűlésileg kivetett adónak felét: s ezért, bár az ez évi példátlan szá- 1561. razság és a vetések teljes tönkremenése egyáltalán nem kedvezett a különben is üres adópénztárnak, ez időben Földvály István, a gyulai őrség egyik hadnagya, nálunk is megtartotta az adóösszeírást, melynek rendén községről-községre bejegyzette a névleges földesurak neveit, a porták számát és a kirótt adómenyiségeket.

*Istvan Földvály
Március 15. 1561.*

E lajstromokból 15. sz. Földvály István rovó névirása.¹
ezek a birtoko-

sok tűnnek elő: Vásárhelyen: Sulyok Ferencz, Zay és társai, Kende Péter, Ocskay László, özv. Losonczyné. Gorsán: Mágocsy Gáspár, Kovács Gáspár, Bak György, Kálmán Kristóf, Takács János és többen. R. kopáncson: Kende Péter, Ballassa Bálint, RóKay Bál.-né özvegye, Érczy Sebestyén és Lőrincz. Ujvároson: Mágocsy Gáspár. Mágocson: Mágocsy Gáspár, a csanádi káptalan. P.kutason: Mágocsy Gáspár. Varjasföldváron: Varjasy Boldizsár. Férgeden: Makó László. Szentkirályon: Bika Imre özvegye. Tkuta-

¹ Márki, Aradvmegye tört. után.

son: Dóczy Miklós özvegye. Csomorkányon: Dóczy Miklós özvegye, Zeleméry László. Mfecs-késen: Serjéni Pál, Székely Balázs, Bebek György, Harang Gáspár. Sámsonban: özv. Dóczy Miklósné. Mártélyon; Okány András. Körtvélyesen: előbb birták egészen Mágocsy András és Gáspár, később Sz. Lőrinczy Farkas, Saffarith János, Sáray Simon, özv. Dóczy Miklósné, Zay Ferencz, Liszthy János, Kamocsai György, Derekegyházán: Tarczay Tamás, Zay és társai.¹ Ha már most e névsort az 1553-dikival összevetjük, úgy találjuk, hogy a közbeeső idő alatt a birtokok általában gazdát cseréltek, mert csakis Csulai Kende Péter az, kinek neve mindkét névsorban előfordul, azonban ő is süllyedni érzi már lábai alatt a földet. Az ő birtokait is mind Vásárhelyen, mind R. kopáncson és Kéktó-ráróson már előbb özv. Losonczynénak adták, habár most az összeírásból ennek neve is kimaradt. Kende azonban folytatta a pert az özvegygyel és ennek leányaival, s épen ez évben intézett kérvényt Ferdinánd nádori helytartójához, Nádasdy Tamáshoz, hogy a leleszi konvet levéltárából adassa ki számára a nevezett birtokaira vonatkozó okleveleket, mivel ő a birtokok ügyében a kuria elé van idézve, — mely kérelemnek Nádasdy | 1561. nov. eleget is tett.² Minthogy pedig Csulai Kende testvére s így osztályos rokona volt Csulai Móré Lászlónak, ennek halála után igényt tartott a Móré javakra is, mely okból óvást is tett Zay Ferencznek birtoklása ellen.³ Nincs benne a lajstrom-

¹ Az adólajstromok idézett helyeken. A csanádmegyei összeírás 1561-ből másolatban a város ltban rvi LII. (a legelőlkül iratok közt). Eredetije az udv. kamarai ltban.

² Nádasdy levele a leleszi konventhez nev. konvent ltban Elench 1551—1559. k. 63. sub no 7. fasc. 2. 1561.

³ Az óvás 1567-ből a pozsonyi káptalan ltban, Prot, 15. fol. 23.

ban Bornemissza Pál püspök, királyi tanácsos neve sem, pedig ő csak előző évben kapta Fer- | 1560. dinándtól egyéb nagyszámu javak között Körtvélyest.¹ Ellenben ott találjuk a földesurak közt Férgeden Makó Lászlót, ki ismét a király hűségére térvén, ettől nemcsak a maga ősi birtokait, hanem az erdélyi fejedelemhez pártolt testvérének, Miklósnak javait is megkapta,² bár nem sokáig örülhetett azoknak, mert pár év múlva halálos betegségben esvén, Férgedet, Makót s az ország egyéb részeiben levő nem csekély számu birtokait végrendeletileg unokaöccsének, Szokoli Györgynek s e György anyjának, Makó Ilonának hagyományozta.³ Azonban még | 1563. Varkocs Tamás is életben volt s ezuttal, mint láttuk, a János-Zsigmond pártján. Amint tehát ő Makó haláláról értesült, urától, az erdélyi fejedelemtől fölkérte a Makó javakat, mire János-Zsigmond a gazdátlan hagyatékot, melynek részei Csanád-, Bihar- és Aradmegyékben feküdtek, Varkocsnak oda adományozta, a váradi káptalant pedig a beiktatással megbizta.⁴ Hogy a fejedelem a csanádmegyei uradalmakról is királyi joggal rendelkezett: ez eljárás erőtlen tüntetésnek is tekinthető — szemben azon tényekkel, hogy az egész vidék ekkor a gyulai vár kerületébe esett, melynek tisztjei a désmát itt ez évben is beszédtek,⁵ továbbá, hogy az ugyanezen évben tartott pozsonyi

¹ Orsz. lt. lib. reg. vol. II. pag. 444.

² Bécsi lib. reg. III. 693. (Orsz. lt.)

³ Makó 1563-iki végrendelete a leleszi konvent ltban, Elench 1551—1599. M. 41. sub no 3. 1563.

⁴ János-Zs. adom. levele a vár. kápt. beikt. jelentésével együtt orsz. lt. Gyfahérv. acta cottus Bihar fasc. 1. no 12.

⁵ A désma lajstrom Orsz. lt. vegyes decimalis lajstromok,

országgyűlésen Miksa királylyá koroná- | 1563. aug. zása végett Csanád- s Békésmegyék küldöttei s ezek mellett 'Dudics András csanádi püspök és Zay Ferencz, nemkülönben Csongrád és Zaránd megbizottai is megjelentek: ¹ habár az is tény, hogy előző évben a nagyszombati egyezkedésen Ferdinánd az egész Tiszántult hajlandó volt János-Zsigmondnak átengedni, ² mely egyezséget azonban épen János-Zsigmond nem erősített meg, úgyhogy e miatt maradt minden a régi állapotban. Miksa tehát egészen korrektül járt el, midőn a Férgeddel szomszédos helyeknek, névszerint Csomorkánynak, Sámsonnaő, Tkutasnak s az elhalt Dóczy Miklós egyéb, Csanád-, Csongrád- és Békésmegyékbe eső nagyszámu javainak birtokában az özvegyet, t. i. Jaksics Erzsébetet és gyermekeit, kik a tulajdonjogaikat igazoló leveleiket elveszítették, megerősítette. ³ Ezzel összhangzóan történt, hogy a rákövetkező évben a magyar kincstár is kirotta | 1564. határunkra az adót s e célból Telegdy Istvánt, a megye egyik ősi földesurát, küldte ide, ki is a határhoz tartozó 16 községet szerbe-számba szedte és megadóztatta. ⁴ Az udvari kanczellária azonban már sokkal kevésbé volt tisztában községeink fekvésével és birtokosaival s így történhetett, hogy mikor egy év múlva Miksa király Monyorósfecskést és Csanádot a maga hiveinek, | 1565. Csaby Akhácznak és Bakay Miklós komáromi vajdának adományozta, ama helyeket Zaránd-

¹ Fraknó, M. orsz. gy. eml. IV. 406.

² Szilágyi, Erd. orsz. gy. eml. II. 165.

³ Miksa levele a gr. Károlyi nemzets. bpesti ltban. 37. fiók, 5. sz.

⁴ Az adólajstrom lényeges része Borovszkynál I. 209—211.

megyébe helyezze,¹ s korábbi tulajdonosának Albani Györgyöt nyilvánította.² Egyébként pedig vármegyéink, daczára annak, hogy Kecserényi

16. sz. Miksa király.³

hatalmasan zsarolta őket, a török oltalma alatt időközben ismét megerősödtek, minek bizo yságára elég legyen annyit felemlíteni, hogy a királyi rovók szerint 1564-ben Csanádmegye már 1674^{1/2} portát, Csongrádmegye pedig 496-ot számlált,⁴

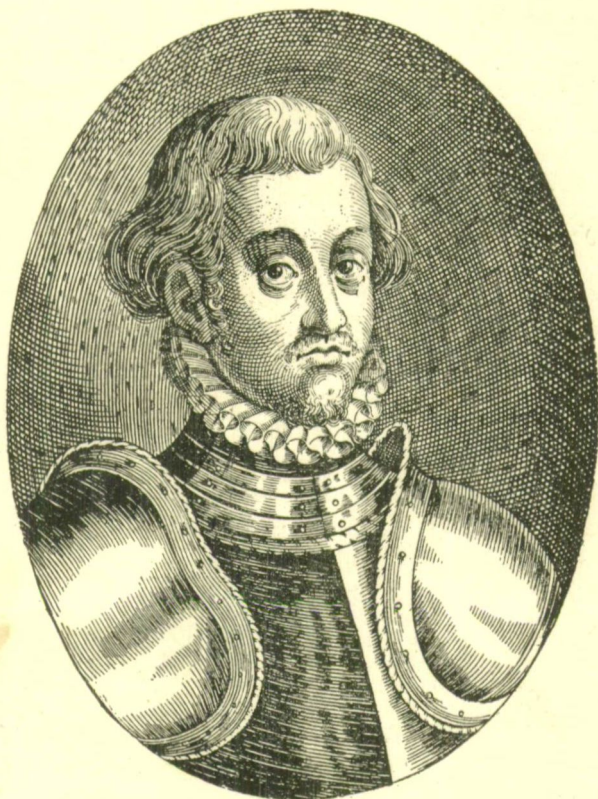
¹ Valószínűen azért, mert ekkor Csanád-, Zaránd- és Aradm.-nek egy alispánja volt.

² Orsz. lt. lib. reg. II. 585.

³ Nádasdy Mausoleuma után.

⁴ Acsádi, M. orsz. pénzügyei 106.

holott 1553-ban itt csak 36, amott pedig 191 volt található. A vész fellegei azonban nemsokára ismét mutatkoztak vármegyéink láthatárán. Miksa vezérei ugyanis János-Zsigmond csapatait legyőzván, ezeket a meghódolásra s Várad kivéte-

17. szám. János-Zsigmond.¹

lével a magyarországi részek átengedésére kényszerítették, ami a törököt arra indította, hogy Miksa ellen az elvesztett részekért háborút indítson.

¹ Szalay—Baróthy : Magy. nemz. tört. után.

Hasszán temesvári pasa csakhamar bekalandozta az ország egész keleti részét, s bár Zay és Schwendi Lázár, a király vezérei, a | 1565. ápr. csatát kerülve, csakhamar fegyverszünetre léptek vele, a következő évben maga a nagy Szulejman szultán újra megindult házánk ellen. Jöttek hírére János-Zsigmond a magyarországiakat saját megmaradásuk érdekében jó előre inté a meghódításra a szultán előtt, ki nek J.-Zsigmond maga is elébe ment, mely alkalommal | 1566. máj.—jun. a szultán a Tisza, Körös és Erdély közti egész földet a fejedelemnek ajándékozta. Maga a szultán Zimonyból Szigetvár felé tartott, hol a hős Zrinyi Miklós fogadta; Gyula és a »bécsi királyhoz« tartozó egyéb várak ellen azonban nővére fiát, Petrev pasát küldte, aki nagyobb számú válogatott csapatokkal indult meg; magához vette a szendrői és viddini bégek és a temesvári beglerbég hadait, az oláh—moldvaországi csapatokat és a krimi-tatár segéd csapatot s az ekkép felszaporodott tömegtelen sereggel, melynek számát hazai írók 120—300000 emberre teszik, azonnal feladata után látott. Miksa és vezérei ekkor azt rendelték, hogy a török birtokait s az ennek útjába eső községeket tüzzel-vassal el kell pusztítani, hogy az ellenség sehonnét sem kaphasson erőt és élelmiszert. Kerecsényi e tervet nem helyeslé, s ez ellen azt vetette, hogy a jobbágyság nagyrésze magyar földesurainak is adózik, hogy azok elpusztulása után a király sem a jobbágyságot, sem a magyar részben levő várakat nem fogja tudni élelmezni, s hogy a török különben is magával táborában hordja élelmiszereit. Mágocsy Gáspár, ki most Egervár parancsnoka volt, bizalmasan azt is megírta Bécsbe, hogy a környék jobbágyságai Kerecsényit és tisztjeit éppen zsarolásaikért gyűlöltek meg. Bay Ferencz végre, kit a király a gyulai állapotok megvizsgá-

lására kiküldött. azt jelenté Bécsbe, hogy a vár sem hadiszerekkel, sem eleséggel, sem zsolddal nincs kellően ellátva.¹ A vidék illetén elpusztításáról való rendelkezés azonban merőben felesleges is volt, mert erről maga az ellenség is gondoskodott, mivel a török hadviselésnek is az volt a szabálya, hogy az elfoglalandó vár környékét széles nagy területen előre sivataggá kell tenni, hogy a vár magát ne élelmezhesse. Ily helyzetben aztán Gyula környékének csakugyan el kellett pusztíttatnia, még pedig oly rettenetes módon, minőre hazánkban már háromszáz év óta nem volt példa. A pasa ugyanis Belgrád felől megindulván, május végén Csanádhoz ért, honnan folytonos pusztítás közben három nap múlva Mezőszőlőshöz jutott. Itt az avar sánczot kilencz nap alatt, töméntelen munkást állíttatva neki, kijavíttatta, mi azért történhetett, mert a gyulai vitézek erős csapatokban portyáztak körös-körül messze vidékeken s csak az előző hónapban Szeged alatt a Tiszánál rajta ütöttek a törökön s erre érzékeny csapást mértek. Most azonban ez felesleges óvatosság volt. Kerecsényi még ekkor Ungvár táján tárgyalt a király vezéreivel a vár megsegítése felől. Az őrség azonban ébren volt a vitéz Marinics (Horvát) h. parancsnoksága alatt, pontosan értesült a közelgő ellenség mozdulatai felől s készült az ostrom fogadására. Nehány napi pihenés után, mi alatt Petrev a vidéket kikémleltette, a megerősített táborból megindultak minden irányban a tatárok rabló csapatai, hogy a falvakat felprédálják s a lakosságot leöldössék. A krimi tatárok most jelentek meg először Magyarországon, mint a szultán szövetségesei, s páratlan vadságuknak, rablás- és vérszomjuknak semmi hatalom sem vethetett

¹ Miksa, Kerecsényi, Mágocsy stb. levelezései (a hécsi cs. és k. állami ltban) után Karolyi A., Békésvm. évk. VIII. 27--56.

gátat, úgyhogy a hazánkban lakó emberségesebb pasák az erdélyi fejedelem vezéreit később maguk jóelőre figyelmeztetni szokták, hogy fegyveres sereget állítsanak ki azon vidék oltalmára, melyet a tatárok megközelíteni fognak, mert ezeket a török vezérek sem tudják fegyelmezni. Határunk községei és a környék falvai már régóta behódolván, a szultán birodalmához tartoztak s azért barátságos magatartás mellett ennek seregétől csak oltalmat várhattak. Most azonban iszonyu elbánásban részesítették. A tatárok fékezhetetlen dühvel és baromi erőszakkal rohanták meg a védtelen községeket, s azok lakosait, amennyiben kézrekerithették, leöldösték, vagy rabszíjra fűzték, a nőket meggyalázták s a házakat és gazdaságokat kifosztották. Először Szőlőös vérzett el, azután rendre a környék falvai: a gazdag és népes Csomorkány, Pékutas, Fecskés, Orosháza, Ujáros, Derekegyháza, Ecsér, Szentes s Csongrádmegyének egész tiszáninnyi része s majd körös-körül a vár egész vidéke.¹ Az egykori énekszerző, Szegedi

¹ Petrev és a tatárok dolgait így írja le egy régi verses krónika:

»Maros vizét érvén azon átszuttasson,
Hogy tulsó partjára hamarabb juthasson,
Elsőben pusztítsa Csongrádvármegyének
Tiszán innen való részét szép földének.
Ezek után mindjárt el is indultanak
Három napok múlva Szőlőshöz jutának,
És 9 nap múlva egy sánczot verének
S így 3-v. 4 nap benne heverésznek.
Maguk kipihenve, hogy ismét
Szélylyel prédára majdnem mind elmentek
S elkezdve Szőlősnél Tiszáig raboltak,
Vénet, ifjat, szüzet összedaraboltak.
Ujvárost és Kutast, az Oroszok házát,
Szentest, Kis-Ecserdet és Derekegyházát,
Fecskést és Csomorkát midőn összevágták
Egész Hód vizéig a földet feldúlták.

(Nyomt. régi krónika — szerzője nincs megnevezve.)

Közli: Matók B., Budapesti Visszhang 18562. 25. l.

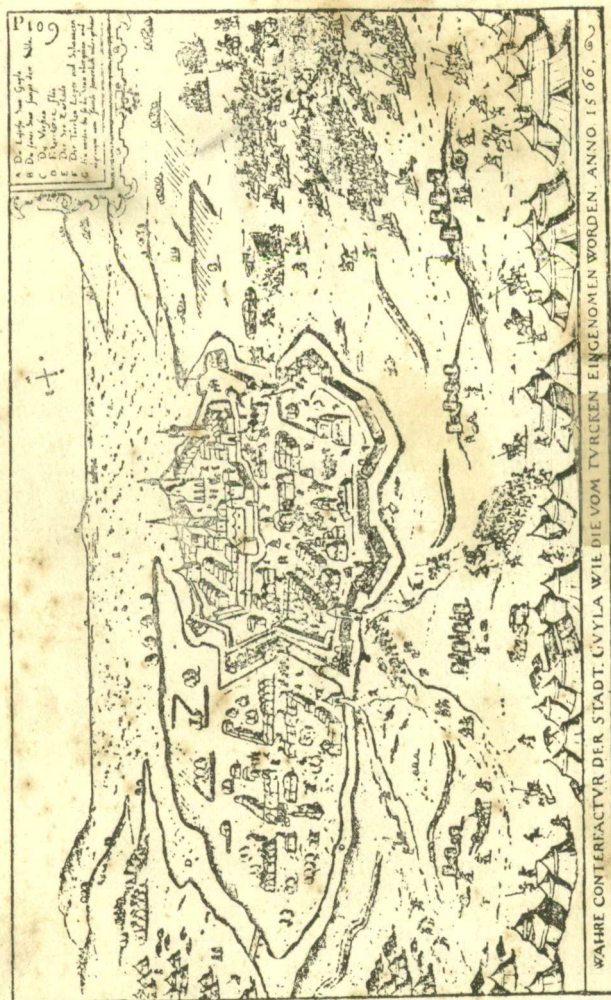
Gergely, ekképen festi az emberi formában duló hiénák kegyetlenségeit:

»Gyenge szép szüzeket rontanak és vesztenek
Nagy sok ezer szüzet ők megszeplősítenek,
Ki miatt szegények nagy szégyenletekben
Nagy hirtelen meghalnak.
Ruhájokat róluk éktelenül levonják.
A szegény rabokat meztelenül hagyják,
Mint egy sereg csordát, az tatár ostorral
Előttök hajdogálják.
Nehézkes asszonyok, kik köztök szülnek vala
Gyermek lábát fogván, a Tiszába vetik vala.
Kő szívnek mondhatjuk, kinek szíve rajta
Nem keseredik vala.¹

Julius elején már körül volt zárva Gyula vára s pár hónapi ostrom után a járvány, a lövőszerek és víz hiánya miatt hősies ellenállás után alkuramegadta magát az ellenségnek, 1566. szept. 1. mely Kerecsényit és vitézeit hitetlen módra megölette.²

¹ Szegedi Gerg., Énekes könyv Debreczen, 1569. Új kiadás 1893. Barla Jenő a Prot. Szemlében 1899. 461. (Szegedi ifjúságában maga is Gyulán tanult.)

² Gyula ostromáról a fentiekben kívül: Karácsonyi, i. m. I. 161—176. Pecsevi Thurnál, i. m. I. 430. Borovszky, i. m. I. 215—6, 219. Bizarus Schwandtnernél, Script. pars. II. 411. Ortelius, Kriegsempörungén I. 148—9. Századok 1882. 471. Gyárfás, Jászkunok tört. IV. 109.

18. sz. Gyula vára ostroma 1566-ban.¹

¹ Szalay—Baróthy, M. némz. tört. után.